

ВІКТАР ПЯТРОВІЧ КРАСНЕЙ

20 ліпеня споўнілася 70 гадоў кандыдату філалагічных навук, прафесару кафедры гісторыі беларускай мовы Віктару Пятровічу Краснею.

Віктар Пятровіч з ліку тых, хто амаль усё свядомае жыццё аддаў Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту. Закончыўшы ў 1963 г. аддзяленне беларускай і рускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта і два гады адпрацаваўшы з жонкай-аднакурсніцай Святланай Навіцкай у Равяціцкай сярэдняй школе Бярозаўскага раёна, з восені 1965 г. ён звязаў свой лёс з роднай альма-матэр. Аспірант, выкладчык, дацэнт, прафесар - ён прайшоў праз усе службовыя прыступкі, будучы яшчэ колькі гадоў намеснікам дэкана факультэта, старшынёй прафсаюза нага бюро, членам Вучонага савета ўніверсітэта.

Абароненая ў 1969 г. кандыдацкая дысертацыя «Беларуская філалагічная тэрміналогія пачатку XX ст.» пад кіраўніцтвам прафесара Л.М. Шакуна прадвызначыла асноўныя напрамкі яго навуковых зацікаўленняў. Але з прыходам на кафедру беларускай мовы БДУ і прыйшлося шмат увагі ўдзяліць падрыхтоўцы лекцый і практычных заняткаў, а пазней і падручнікаў, і дапаможнікаў для філалагічных факультэтаў вышэйшых навучальных устаноў: «Практыкум па гісторыі беларускай літаратурнай мовы» (1978, 1986), «Сучасная беларуская мова» (1984, 1995), «Сучасная беларуская мова: Практычныя заняткі» (1989). Хоць гэтыя працы і ствараліся аўтарскімі калектывамі, але рэцэнзенты ў адзін голас адзначалі чоткасць і прадуманасць у выкладзе матэрыялу, цікавейшую факталагічную базу практыкаванняў менавіта Віктара Краснея.

Выкладчыцкі вопыт на філфаку БДУ, праца над дапаможнікамі для ВНУ сталі добрым падмуркам і пры стварэнні школьных падручнікаў і вучэбна-метадычных распрацовак для агульнаадукацыйнай школы. А пачалося ўсё з выдавецтва «Народная асвета», якое ў пачатку 1980-х распачало друкаваць серыю кніг «Бібліятэка настаўніка беларускай мовы і літаратуры» і рэдактар якой Іван Курбека «падбіў» на гэтую справу Віктара Пятровіча. Першая кніга «Лексіка і фразеалогія беларускай мовы» (1982) была высока адзначана настаўнікамі - даступна, лёгка і папулярна, даходліва пададзены матэрыял стаў настольным у паўсядзёнай працы беларусаў краіны. А ў хуткім часе выйшла і новае выданне, дапоўненае і значна пашыранае, пад назвай «Грані слова», якое вытрымала тры выданні (1986, 1992, 1996) і нават атрымала ў 1986 г. бронзавы медаль на ВДНГ СССР. З гэтага часу і пачалося «двайное» жыццё мовазнаўцы: на карысць студэнта-філолага як будучага настаўніка роднай мовы і школьніка-пачаткоўца, якому так неабходна было паказаць характэрнае роднага слова, пераканаць у яго паўсядзёнай неабходнасці. Тады ж і склаўся славы тандэм - Віктар Красней і Яўген Лаўрэль (вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута адукацыі), плёнам працы якога жывіцца не адно пакаленне беларускіх школьнікаў і настаўнікаў. Назавём падручнікі па беларускай мове для сярэдняй агульнаадукацыйнай школы: а) з 10-гадовым тэрмінам навучання: 4 клас (1988); б) з 11-гадовым тэрмінам навучання: 3 клас (1997, 1998); 5 клас (1990, 1991, 1993-1995, 1998-дыплом 2-й ступені на конкурсе «Падручнік 2000 года»); 6 клас (1993, 1996, 1999); в) з 12-гадовым тэрмінам навучання: 2 клас (1999, 2000); 4 клас (2001, 2002); 5 клас (2002, 2003). Адзначым такія метадычныя дапаможнікі, як: «Беларуская мова ў 5 класе» (1990, 2002); «Беларуская мова ў 6 класе» (1999, 2000), «Беларуская мова ў табліцах і схемах» (1997, 1998, 2000, 2002, 2004), «Экзамен па беларускай мове» (2000, 2001), «Здаём экзамен па беларускай мове» (2001, 2003), «Алімпіяды па беларускай мове» (2000, 2001), «Тэсты па беларускай мове»: 4 клас (2003), 5-6 класы (2003), «Дыдактычны матэрыял па беларускай мове» (2003).

У гэтыя ж гады ён у сааўтарстве з калегамі па кафедры М. Прыгодзічам, Л. Сямешкай, супрацоўнікамі Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі прымае ўдзел у стварэнні калектывнай манаграфіі «Беларуская мова: Najnowsze dzieje językow słowian'skich», што выйшла ў 1998 г. у Опалі (Польшча), у сааўтарстве з Б. Грынбергам і Н. Краеўскай выдае «Русско-белорусский словарь электротехнических терминов» (1993). Дзейсны ўдзел прыняў Віктар Пятровіч у распрацоўцы «Канцэпцыі моўнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь», у стварэнні праграм па беларускай мове для сярэдняадукацыйнай і пачатковай школы з беларускай мовай навучання.

Навукоўцам Беларусі прафесар В.П. Красней вядомы і як адзін з найбольш аўтарытэтных тэрміналагаў. У лексіка-семантычным, структурным і генетычным аспектах ён даследаваў мовазнаўчыя, літаратуразнаўчыя, матэматычныя, астранамічныя, прыродазнаўчыя тэрміны ў беларускай дакастрычніцкай выдання пачатку XX ст., вызначыў прынцыпы стварэння і праблемы развіцця і ўпарадкавання нацыянальнай тэрміналогіі ў 20-90-я гады мінулага стагоддзя. Гэтай праблематыцы прысвечана некалькі дзесяткаў грунтоўных прац, сярод якіх такія асноваўныя артыкулы, як «Аб сінонімах, дублетах і варыянтах у тэрміналогіі» (1995), «Пошукі прынцыпаў і шляхоў распрацоўкі беларускай нацыянальнай тэрміналогіі на пачатку XX ст.» (1997), «Да пытання тэрміналагічнай нормы» (2002) і інш. Не выпадкова, трое з чатырох падрыхтаваных ім кандыдатаў навук прысвяцілі свае дысертацыйныя працы асобным тэрмінасістэмам - прыродазнаўчай і прамысловай (Т. Капаяко), батанічнай (А. Лапкоўска), філасофскай (Ю. Лук'янюк). Яны, як і дзесяткі яго дыпломнікаў, сотні выпускнікоў філалагічнага факультэта, удзячныя свайму настаўніку за такт і вытрымку, умение знайсці спагадлівае слова, падтрымку і шчырую дапамогу ў навуковым пошуку. Удзячныя Віктару Пятровічу і шматлікія пераможцы і прызёры рэспубліканскіх алімпіяд па беларускай мове, удзелнікам і старшынёй журы якіх ён з'яўляецца шмат гадоў.

Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь, узнагароджаны Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу РБ, іншымі адзнакамі, прафесар Віктар Пятровіч Красней працягвае сеяць добрае, разумнае і вечнае ў душах і сэрцах усіх, хто чытае яго кнігі, слухае лекцыі, проста ідзе побач. Яго працаздольнасць, пастаяннае імкненне да самаўдасканалення, шчырасць і даверлівасць, паўсядзённы клопат пра блізкіх і родных яму людзей, высокая адказнасць выклікаюць захапленне і добрую зайздасць. Плёну вам, шаноўны Віктар Пятровіч, і ў далейшым. Добрага здароўя на доўгія гады, радасці і задавальнення ад зробленага, новых вышынь на шчодрай і такой працаёмкай ніве філалогіі.

Кафедра гісторыі беларускай мовы